

**Верещагіна-Білявська
Олена Євгенівна**

кандидатка мистецтвознавства,
доцентка кафедри музикознавства,
інструментальної підготовки та хореографії,
Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського
ORCID: 0000-0002-4559-0230

АНТРОПОЛОГІЗАЦІЯ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МУЗИКАНТА: РЕФЛЕКСІЇ НА ТЕМУ

Проблеми антропологізації світу, пізнання, знання, освіти, світогляду останнім часом набули особливої актуальності у світлі досліджень сучасного стану культури. У галузі гуманітарної, зокрема мистецької, освіти ця проблема набуває особливої актуальності, адже усвідомлення й інтерпретація художнього змісту неможливі без урахування філософського, соціокультурного, психологічного контекстів. Екстраполюючи проблематику антропологізації освіти у площину фахової підготовки музиканта, зазначимо, що для усіх видів його майбутньої професійної діяльності — створення виконавської інтерпретації музичних творів, здійснення цілісного чи художньо-педагогічного аналізу музики, педагогічної роботи на різних рівнях музичної освіти — необхідністю постає наявність ґрунтового філософського бачення мистецьких явищ, усвідомлення їх соціокультурного контексту, вміння застосовувати культурологічний підхід при проникненні у сенси художнього змісту.

Отже, час музикантів вузької спеціалізації минув, адже сьогодення вимагає від фахівця цієї галузі, окрім суто професійних технічних навичок, цілого масиву культурологічних знань, що сприятимуть антропологізації освіти та образу самого музиканта. Авторка доповіді у своїх розвідках із різних позицій вже торкалася проблем антропологізації фахової підготовки музикантів, зокрема й в умовах дистанційного навчання [1–3]. Під антропологізацією розуміємо формування у змісті освіти образу сучасної особистості, здатної здійснювати незаангажовані судження поза певною ідеологією, політичною системою, лише у фокусі особистості як продукту певної культури та системи її морально-естетичних цінностей. Відносно цього кожний музичний зразок для такого фахівця постає образом світомоделі і моделі людини у певній культурі.

У контексті цього твердження актуальності набуває питання способів і форм антропологізації фахової підготовки музиканта. На нашу думку, безпосереднє введення до освітніх компонентів програм підготовки бакалаврів і магістрів музичного мистецтва філософії культури, соціології музики, музичної антропології, музичної інтерпретації та ін. навчальних дисциплін є можли-

вим, але не занадто ефективним шляхом антропологізації навчального процесу. Доцільнішим шляхом вважаємо перегляд змісту навчальних дисциплін та вибудовування логічної структури змісту освітніх програм, за якої усі освітні компоненти повинні скласти логічну взаємопов'язану систему. Розкриємо зміст цієї тези на прикладі послідовності вивчення культурологічних і музично-теоретичних дисциплін у процесі підготовки бакалавра спеціальності 025 Музичне мистецтво.

Важливим у фаховій підготовці музиканта є вивчення історії зарубіжної та української музики. Проте для усвідомлення того, як у музиці втілюється образ світомоделі та моделі людини певного історичного періоду, доречним було б перед початком вивчення історії зарубіжної музики створити базу для розуміння її процесів у вигляді навчальних дисциплін на кшталт історії мистецтва чи історії культури. У змісті цих дисциплін бажано перед вивченням кожного історичного періоду і кожного типу культури особливу увагу приділяти саме питанням розкриття їх світомоделі, моделі людини та моделі часу. Створюючи наповнення цих навчальних дисциплін, слід врахувати можливість отримання інформації. У зв'язку з тим, що сучасний мережевий простір насичений фактологічним матеріалом з історії культури і мистецтва, його збирання й систематизацію здобувачі можуть здійснювати самостійно, презентуючи свої пошукові розвідки. Головним завданням викладача, на нашу думку, постає формування у студентів навичок аналітичної обробки інформації та її узагальнення. Ефективним тут може також бути використання принципу *flipped learning* (перевернутого навчання). Для цього навіть немає необхідності записувати власні лекції, адже в мережі є достатньо навчальних матеріалів і фільмів практично з усіх тем історії культури і мистецтва. Опрацювання їх до аудиторних занять вивільнить час на розгляд проблемних питань із теми під час лекцій та сприятиме налагодженню конструктивного діалогу й проблемної дискусії.

Якщо історія культури чи історія мистецтва можуть створити плідне підґрунтя для подальшого опанування знаннями з історії зарубіжної музики, то підготовкою до вивчення історії української музики може стати вивчення історії і культури України. Слід також звернути увагу на місце цієї освітньої компоненти у структурі освітньої програми: історію української музики доцільно вивчати не раніше опанування тем з історії зарубіжної музики, присвячених періоду ХІХ ст., адже становлення української композиторської школи розпочалося саме у цей час і базувалося на досягненнях західноєвропейської музики. Наслідуючи запропоновану логіку побудови освітньої програми бакалаврів, вивчення сучасної музики доцільно здійснювати паралельно з вивченням су-

часної художньої культури загалом, яку можна запропонувати як вибірккову дисципліну.

Застосування принципу історизму в побудові парадигми антропологізації фахової підготовки музиканта вимагає і перегляду місця навчальної дисципліни «Поліфонія» у структурі ОП. Традиційно поліфонію вивчають після курсу гармонії, проте історично поліфонічне мислення передувало гармонічному, отже, й вивчати поліфонію за логікою варто раніше. Аргументом такого твердження може слугувати й необхідність вивчення історії і теорії поліфонічних жанрів як передумова усвідомлення принципів поліфонічного мислення під час опанування конкретними зразками у програмі з фаху.

Потребує перегляду змісту й підсумковий у циклі музично-теоретичних дисциплін аналіз музичних творів, при вивченні якого, згідно із принципами антропологізації фахової підготовки музикантів, слід спрямовувати пізнання здобувачів на усвідомлення змісту музики і саме цій меті підпорядковувати дослідження формотворчих функцій усіх засобів музичної виразності у конкретному творі. Як дисципліни, що допоможуть узагальнити усі культурологічні і музично-теоретичні знання у контексті концепції людинотворчості, можна запропонувати теорію культури або антропологію мистецтва. Зокрема, остання «постає як теоретична основа мистецьких практик, розглядає митця як соціально значущий феномен, що продукує внутрішню рефлексію на суспільні процеси» [4, 116]. Саме тому вивчення антропології мистецтва може стати заключним та узагальнюючим етапом теоретичної підготовки бакалавра музичного мистецтва.

На рівні підготовки магістрів антропологізації навчального процесу може слугувати вивчення філософії культури, музичної антропології, музичної герменевтики, теорії та історії музичних стилів та ін. навчальних дисциплін, проте за умови побудови їх змісту у фокусі культуротворчої і людинотворчої проблематики.

Висловлені у рефлексіях на тему антропологізації фахової підготовки музиканта положення потребують ретельного й різнобічного вивчення та можуть слугувати запрошенням до дискусії у середовищі представників мистецької освіти.

Список використаних джерел:

1. Верещагіна-Білявська О. Є. Антропологічний підхід у фаховій підготовці студентів магістратури. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія*. 2015. № 44. С. 343–346.
2. Верещагіна-Білявська О. Є. Музична освіта в умовах дистанційного навчання. *Теорія і практика мистецької освіти*. 2021. Част. II. С. 27–35.

3. Верещагіна–Білявська О. Є. Культурологічний підхід у фаховій підготовці музиканта. *Музика в системі мистецької освіти: взаємини та протидії* : матеріали Всеукр. наук.–педаг. підвищення кваліфікації у галузі мистецтвознавства, музикознавства, музичної педагогіки, 15 бер.–23 квіт. 2021 р. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. С. 36–39.
4. Карпов В. В., Бондик О. В., Лимар Г. М., Наумов О. Г. Мистецтво та антропологія у дискурсі європейських студій. *Культура і сучасність*. 2020. № 1. С. 110–117.

Возна

Зоя Олександрівна

кандидатка педагогічних наук,
доцентка кафедри всесвітньої історії
та методик навчання,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
ORCID: 0000-0002-3242-3214

ФОРМУВАННЯ ДОСВІДУ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ

Абсолютна заданість розвитку особистості, регламентування її інтелектуальної діяльності виступають сьогодні гальмуючим фактором, що обмежує ініціативу, творчі можливості здобувача вищої освіти. Вищезазначене обумовлює необхідність підготовки вчителя нової формації — ініціативного, творчого, нестандартно мислячого, який «виступає об'єктом і провідником позитивних змін» [1]. Серед загальних компетентностей, визначених Професійним стандартом учителя, є громадянська, соціальна, культурна, лідерська та підприємницька, основи яких мають формуватися у здобувачів вищої освіти під час навчання у закладі вищої освіти [2]. У цьому плані великий педагогічний потенціал має метод проєктів, на який уже впродовж тривалого часу звертає увагу наукова спільнота, оскільки він є універсальним і здатним вирішити більшість проблемних аспектів у процесі підготовки педагогічних кадрів, зокрема, й майбутніх учителів історії та громадянської освіти.

Теоретичні засади проєктної діяльності досліджували О. Аліксійчук, О. Безпалько, В. Гузєєва, О. Коберник, В. Нищета, Є. Полат, О. Пометун та інші. Використання методу проєктів на уроках історії та інших суспільствознавчих предметів досліджували К. Баханов, Н. Сологуб, В. Жадько, В. Мірошніченко, П. Кендзьор, Т. Ремех та ін. Дослідники суголосні в ефективності та доцільності використання методу проєктів у навчанні на різних рівнях освіти, оскільки він значно збільшує пізнавальну активність суб'єктів навчання, інтерес до навчальної діяльності, розвиває здатність до самостійного навчання, на-